

Lausuntopyyntö Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 6/2025 vp)**Yleistä**

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on osoittanut kirjallisen lausuntopyynnön korkeimmalle oikeudelle. Lausunto on ohjattu edelleen minulle, ja lausun seuraavaa.

Korkein oikeus on 26.11.2025 antanut lausunnon hallituksen esitystä koskevasta luonnoksesta (KKO-HD/1405/2025). Kuten lausunnossa todetaan, korkein oikeus pitää huolta rikosasioiden käsittelyn keston pidentymisestä aiheellisena. Asiaan on tärkeää pyrkiä eri keinoin puuttumaan, jotta rikoksesta epäillyt sekä asianomistajat saavat perustuslain 21 §:ssä edellytetyllä tavalla asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä (kohta 2). Tämä tavoite on ilman muuta kannatettava.

Korkeimman oikeuden lausunnon päähuomio kohdistuu yhtäältä ehdotuksen sisältämän soveltamisalan laajentamiseen (erityisesti kohdat 4–7) ja toisaalta yksityisoikeudellisen vaatimuksen ratkaisemiseen perustuslain 3 §:n 3 momentin tuomiovallan käyttöä koskevasta näkökulmasta (erityisesti kohdat 11–13). Nostan esille seuraavassa keskeiset seikat, jotka ovat mielestäni olennaisia valtiosääntöoikeudellisen tarkastelun näkökulmasta.

Tuomiovallan käyttö

Lähtökohdaksi on asetettava perustuslakivaliokunnan pitkäaikaiseen käytäntöön perustuva tulkinta, jonka mukaan rikosoikeudellisen tuomiovallan käyttö kuuluu tuomioistuimille ja tästä voidaan tavallisella lailla säätää vain rajoitettuja ja tuomiovallan käytön kannalta vähämerkityksisiä poikkeuksia (esim. PeVL 12/1993 vp).

En pidä tästä näkökulmasta perusteltuna, että lain soveltamisalaa ehdotetulla tavalla laajennetaan kattamaan lähtökohtaisesti kaikki rikokset, joista säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Vaikka soveltamisalaan tehtäisiinkin ehdotetussa 1 a §:ssä tarkoitetut rajaukset, jäljelle jäävä sakkomenettelyn soveltamisala on niin laaja, että se ei sovi vaikeuksista yhteen sen edellä todetun lähtökohdan kanssa, että rikosoikeudellisen tuomiovallan käyttöä voidaan siirtää tuomioistuinten ulkopuolelle vain rajoitetuissa ja vähämerkityksissä asioissa.

Pidän kuitenkin mahdollisena ja myös perusteltuna, että sakkomenettelyn soveltamisalaa laajennetaan koskemaan myös joitakin sellaisia rikoksia, joiden

enimmäisrangaistus on ankarampi kuin nykyisin rajana oleva kuusi kuukautta vankeutta. Soveltamisalan laajentaminen nykyistä vakavampiin rikoksiin olisi kuitenkin perusteltua kohdentaa rajoitetusti sellaisiin käytännössä yleisiin rikostyyppisiin, joissa yksittäiset asiat useimmiten ovat sekä oikeudellisesti arvioiden yksinkertaisia että näytöllisesti selviä. Tällaisissa käytännössä usein esiintyvissä rikoksissa myös rangaistuskäytäntö on tavallisesti niin vakiintunut, että on ehdotetun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa edellytetyllä tavalla arvioitavissa, onko rikoksesta yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko.

Myös yksityisoikeudellisen vaatimuksen ratkaiseminen sakkomenettelyssä on sellaista tuomiovallan käyttöä, joka perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan lähtökohtaisesti kuuluu tuomioistuimille. Jotta yksityisoikeudellisen vaatimuksen ratkaiseminen voidaan antaa muun kuin tuomioistuimen tehtäväksi, tulee asian olla laadultaan sellainen, että kysymys on vain vähämerkityksellisestä poikkeuksesta perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaiseen lähtökohtaan. Lisäksi asia tulee aina olla mahdollista saattaa viime kädessä tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tältä osin totean, että ehdotettuun 5 000 euron yksityisoikeudellisen vaatimuksen ratkaisemiseen ei vaikuttaisi liittyvän aivan samantyyppisiä ongelmia kuin rikostyyppisiä koskevaan soveltamisalan laajentamiseen, koska yhtäältä vaatimuksen perusteen ja määrän on oltava riidaton (yksinkertainen ja selvä) ja toisaalta vaatimuksen ratkaiseminen edellyttää sekä epäilyä että asianomistajan suostumusta.

Poliisin toimivallan laajentaminen ja rikosoikeusjärjestelmän johdonmukaisuus

Kiinnitän perustuslakivaliokunnan huomiota myös kysymykseen, jota olen käsitellyt lakivaliokunnalle antamassani lausunnossa. Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 92) todetaan seuraavaa: "Poliisimiehen tulisi rangaistusta määrätessään ensin arvioida teon soveltuvuus sakkomääräyksellä ratkaistavaksi, mitattava rangaistus huomioiden kaikki rangaistuksen määräämiseen vaikuttavat seikat ja sitten vasta katsottava, pysyykö rangaistus poliisimiehen toimivallan eli 60 päiväsakon piirissä. 60 päiväsakon raja olisi nykyiseen tapaan rikoskohtainen eli poliisimiehellä olisi toimivalta antaa yli 60 päiväsakon suuruinen sakkomääräys, mikäli samalla kertaa arvioitavana olisi useampi nimike".

Pidän rangaistusjärjestelmän johdonmukaisuuden näkökulmasta erikoisena, että sakkomenettelyä ei näyttäisi lainkaan koskevan RL 7 luvun yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevat säännökset. Tarkoitän tällä tilannetta, jossa poliisi olisi antamassa samanaikaisesti useammasta rikoksesta sakkomääräyksiä (eräänlainen yhteisen sakkorangaistuksen määräämiseen rinnastettava tilanne). Nykyisen sääntelyn ja perusteluiden perusteella vaikuttaisi siltä, että yhteisen sakkorangaistuksen

Jussi Tapani
Oikeusneuvos
Korkein oikeus
2.3.2026

määräämistä koskevaa RL 7 luvun 3 §:ää ei ole nimenomaisesti ulotettu sakkomenettelylain mukaiseen sakkomääräyksen antamiseen.

En tiedä, kuinka yleisiä ovat tilanteet, joissa poliisi antaa samalla kertaa useammasta rikoksesta erilliset sakkomääräykset (nykyisen lainsäädännön mukaisesti enintään 20 päiväsakkoa / rikos). Soveltamisalan laajentaminen ehdotuksen mukaisesti johtaisi kuitenkin siihen, että sakkomenettelyn soveltamisalaan sisältyisi jatkossa hyvin erilaisia rikoksia, joista saatettaisiin antaa rikoskohtainen sakkomääräys samalla kertaa. Pitäisin rangaistusjärjestelmän johdonmukaisuuden näkökulmasta erikoisena, jos poliisi voisi jatkossa määrätä esimerkiksi viidestä erillisestä rikoksesta 50 päiväsakkoa kustakin, jolloin yhteenlaskettu päiväsakkojen lukumäärä ylittäisi RL 7 luvussa 3 §:ssä asetetun yhteisen sakkorangaistuksen enimmäismäärän. Näin ollen esitän harkittavaksi, pitäisikö rikoslajikohtaista toimivallan laajentamista 60 päiväsaktoon rajata myös jollakin enimmäispäiväsakkomäärällä tilanteessa, jossa henkilölle annetaan samalla kertaa useita sakkomääräyksiä.